

KESKUSTELUA ALKOHOLISMISTA

Alkoholitutkijain seura järjesti 14.2.1991 seminaarin, jonka tavoitteena oli vertailla kulttuurista ja biolääketieteellistä näkemystä alkoholismista. Julkaisemme seuraavassa seminaarin alustajien Pertti Alasuutarin ja Esa Korven itse tekemät tiivistelmät alustuk-

sistaan sekä jatkoksi kummankin myöhemmin tekemän jatkokommentin toisen alustukseen. Toimitus toivoo näiden puheenvuorojen virittävän jatkokeskustelua teemasta, joka on yhtä tärkeä kuin vaikeakin.

KULTTUURINEN LÄHESTYMISTAPA
ALKOHOLIONGELMIIN

Esitelmässä lähestytään juomista ja alkoholismia kulttuuriteoreettisesta tai voisi myös sanoa sosiaalisen konstruktionismien näkökulmasta. Lähtökohtana se ei tarkoita sitä, että kiellettäisiin alkoholin fysiologiset vaikutukset ihmisen elimistöön tai yksilölliset erot sen suhteen, miten herkästi yksilö alkoholisoituu tai kärsii alkoholin haittavaikutuksista. Kulttuurinen näkemys alkoholismista ei nimittäin pyri vastaamaan kysymykseen siitä, miksi jostakin yksilöstä on tullut alkoholisti ennemmin kuin jostain toisesta, vaan siinä eritellään rankan juomisen merkitysmaailmaa ja alkoholismikäsitteen kult-

tuurisia ja historiallisia taustoja.

Epäilemättä juomisella on biologinen taustansa, mutta se selittää huonosti ilmiötä kokonaisuutena. Jos pannaan sata miestä ilman kenkiä pakkaseen, aina on se ensimmäinen, joka palelluttaa varpaansa. Jos lääkäri tutkisi näitä ensimmäisiä varpaansa palelluttaneita, hän varmaankin toteaisi, että heillä on esim. synnynnäisesti heikompi verenkierto kuin ”normaaleilla”. Mutta ”normaalit” ja ”poikkeavat” eivät ole laadullisesti toisistaan poikkeavia ihmisryhmiä: jos koetta jatkettaisiin tarpeeksi kauan, kaikki saisivat paleltumisvammoja. Perimmäi-

nen syy on pakkasessa eikä yksilössä. Vastaavalla tavalla alkoholismia kulttuuriteoreettisesta näkökulmasta tutkittaessa ”alkoholistista” juomista tarkastellaan ”normaalijuomisen” jatkeena, kärjistyneenä muotona, jolle on annettu alkoholismien määritelmä. Mutta kulttuurinen alkoholismiteoria ei rajoitu vain tällaiseen leimausteoriaan; siinä tutkitaan lisäksi alkoholismia koskevien määritelmien, teorioiden ja hoitomallien sosiaalista elämää, sitä miten yksilöt ja yhteiskunta pyrkivät niiden avulla auttamaan, hoitamaan ja käsittelemään ongelmajuomista ja sen haittoja. Vallitsevat käsitykset ja hoi-

tomallit ovat osa tutkittavana olevaa ilmiökenttää myös siksi, että alkoholipoliittiset toimenpiteet ja hoitokäytännöt myös muuttuvat ja muo-
vat itse ilmiötä, ”alkoholismia” sosiaaliseen todellisuuteen kuuluvana konstruktiona ja toimenpiteiden kohteena. Esimerkiksi teoria siitä, että alkoholismi on fysiologispohjainen sairaus, on siinä mielessä osa erilaisia hoitokäytäntöjä, että sen on sanottu poistavan alkoholiongel-
mista kärsivien kokema syyllisyyttä ja alkoholismin stigmatisoivaa luonnetta; on esitetty, että tunnustamalla alkoholismi sairaudeksi hel-
potetaan ihmisten hoitoon hakeutumista.

Toisaalta voidaan huomauttaa, että silloinkin kun ajatellaan alkoholismin olevan puhtaasti fysiologinen sairaus, sitä pyritään hoitamaan pääasiassa pyrkimällä asennemuutokseen; lääkitys on vain hoidon osatekijä ja myös henkinen tuki. Siten biologinenkin alkoholismiteoria sitoutuu käsitykseen siitä, että alkoholismi on myös tahdon ja halun ongelma. Yksi kulttuurisen alkoholismiteorian tutkimusalue onkin tarkastella sitä länsimaisen kulttuurin historiaa, jonka myötä yksilöitä ja heidän toimintaansa on alettu tarkastella halujen ja itsekurin välisen jännitteen näkö-

kulmasta. Tämä liittyy vaihtelouden läpimurron myötä tapahtuneeseen yksilöllistymiskehitykseen.

Alkoholismikäsitely lähes-
tyy rankkaa juomista leimal-
lisesti yksilöiden ja yksilöllis-
ten erojen näkökulmasta,
sellaisesta perspektiivistä
josta ongelmat selitetään yk-
silön (poikkeavilla) ominai-
suuksilla. Siten sairausmal-
lien suosion voi ajatella kas-
vavan sitä mukaa, kuin Suo-
messa valtiollinen alkoholi-
kontrolli liberalisoituu ja
vastuu kohtuujuomisesta
siirtyy yhä enemmän yksilö-
iden kannettavaksi.

PERTTI ALASUUTARI

BIOLÄÄKETIETEELLINEN NÄKEMYS ALKOHOLISMISTA

Alkoholin liiallisen käytön taustalla ovat seuraavat sei-
kat: 1) alkoholin saatavuus, 2) yksilöllinen alttius alkoholismiin ja 3) erilaiset ”ulkoi-
set” alkoholin käyttöä lisää-
vät tai vähentävät tekijät. Näistä toinen ja kolmas koh-
ta sisältävät asioita, jotka koetaan tärkeiksi tutkimus-
kohteiksi biolääketieteelli-
sessä alkoholitutkimuksessa.

Alkoholi on *kemiallinen yhdiste* kuten muutkin huu-
maustarkoituksessa käytettä-

vät aineet. Kaikilla näillä ai-
neilla on aivojen solukalvoil-
la omat spesifiset vaikutuk-
sensa, jotka johtavat niiden
käyttöä ylläpitävään käyttä-
tymiseen ja elämän kokemi-
seen. Biolääketiede etsii par-
hailaan mahdollisia meka-
nismeja, joiden aktivoitumi-
nen aivoissa olisi yhteinen
kaikille väärinkäytetyille ai-
neille. Koska eri aineiden
yhteis- ja rinnakkaiskäyttö
on runsasta, tulisi myös alko-
holistien hoitotoimien, mikä-

li mahdollista, tähdätä sii-
hen, että riippuvuus myös
muista huumeista rikotaan.

Biolääketieteessä ajatel-
laan usein alkoholismia *aivo-
jen sairautena*, joka on syn-
tynyt vähitellen mahdollises-
ti yksilön kehitykseen liitty-
vien traumojen vuoksi. Näin
ajatellen alkoholismi ei juuri
eroa muista psyyken sai-
rauksista, kuten masennuk-
sesta ja jakomielitaudista,
joiden hoidossa käytetään
lääkkeitä. Niinpä biolääke-